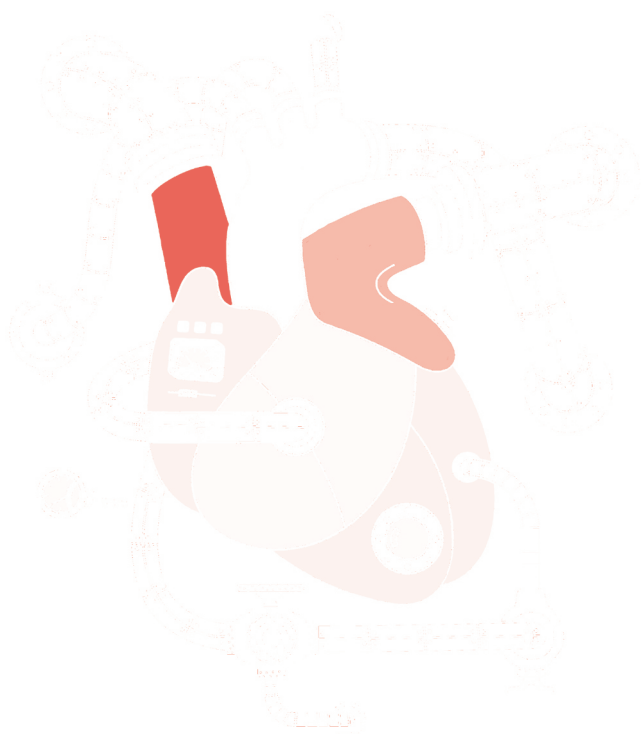

Pedro Brugada

ONS HART

**Gebruiksaanwijzing
en onderhoudsboekje**

Voorwoord	7
-----------	---

Hoofdstuk 1: Pere Brugada, van Catalaans poelierszoon tot wereldautoriteit in hartritmestoornissen — <i>biografie van Pedro Brugada door coauteur Marc Geenen</i>	9
---	----------

Hoofdstuk 2: het hart als showroommodel — bouw en werking van het normale hart	31
---	-----------

- ‘Beste klant, hartelijk gefeliciteerd met uw nieuwe...’ **33**
- Wat was er eerst, het hart of de slag? **37**
- Twee voor de prijs van één: onderdelen en constructie van het hart **39**
- Verkeerswisselaar van bloedvaten **43**
- Hoe stroomt het bloed door het hart? **46**
- Bloed voor het hart zelf: de kransslagaders **48**
- Bliksems en schietgeweren: hartcellen en elektriciteit **49**
- Wat je hoort, is het sluiten van de kleppen — de harttonen **52**
- Voel je polslag **52**
- Mannen- en vrouwenharten **53**
- Drie technische vakken: het samenspel van mechanica, loodgieterij en elektriciteit **54**

Hoofdstuk 3: storingen, defecten en foutmeldingen	55
--	-----------

- Doodsoorzaak nummer één **57**
- Ik heb de wijsheid niet in pacht, maar het internet ook niet **58**
- ‘Hartnekkige’ misverstanden **59**
- Hoge bloeddruk **62**
- Hypercholesterolemie en dyslipidemie **77**
- Slagaderziekte of atherosclerose **85**
- Angina pectoris en kransslagadervernauwing **91**
- Hartinfarct **101**

• Etalagebenen en perifere arterieel vaatlijden	110
• Trombosebenen en economyclass	112
• Hartaderbreuk	113
• Hartklepaandoeningen	117
• Infecties en ontstekingen	122
• Hartritmestoornissen	124
• Hartspierziekte	140
• Hartfalen	142
• Harttransplantatie	145
• Aangeboren afwijkingen	148
• Beroerte of CVA	150
Hoofdstuk 4: onderzoek van het hart en de bloedvaten	155
• You ain't seen nothing yet	157
• Alles begint met een goed gesprek	160
• Hartauscultatie: luisteren met de stethoscoop	163
• Bloeddrukmeting	164
• Bloedonderzoek	166
• Ecg of hartfilmpje	168
• Echocardiogram	176
• EAI — Enkel-armindex	178
• Röntgenfoto	179
• CT-scan	180
• MRI	181
• Isotopenonderzoek	182
• Hartkatheterisatie — coronairangiografie — hartbiopsie	182
• Elektrofysiologisch onderzoek	188

Hoofdstuk 5: preventie van hart- en vaatziekten — wat kun je zelf doen?	191
• Primaire en secundaire preventie	193
• Marathons mogen, maar minder zitten is ook al niet slecht — sport en lichaamsbeweging	194
• Niet-rokers zien er sexyer uit en zijn beter tussen de lakens	199
• Hooguit een of twee glazen per dag — alcohol	203
• Minder is beter dan meer en zoet is slechter dan vet — voedingsadvies	206
• Geef diabetes geen kans	230
• Leg je niet zomaar neer bij een erfelijke hart- of vaatziekte	231
• Eerste hulp bij ernstige, acute hartproblemen	233
• Preventiesuggesties voor beleidsmakers en hun kiezers	246
• Voed je dokter op	266
Verklarende woordenlijst	271
Register van ziekten en medische problemen	285

Voorwoord

Als televisiejournalist en wetenschapsauteur mocht ik tot nog toe letterlijk honderden -logen, -peuten en -tisten uit de meest diverse disciplines interviewen, vaak meer dan eens, maar slechts weinigen van hen heb ik in mijn hart gesloten. Pedro Brugada is zo iemand. Net als al mijn collega-wetenschapsjournalisten wist ik al lang dat hij een wereldautoriteit inzake hartritmestoornissen is, maar intussen besef ik dat Vlaanderen met dit hyperkinetische Catalaanse importproduct een soort neorenaissancistische *uomo universale* in huis heeft gehaald, die los van zijn vak ook uitblinkt — of minstens ooit uitgeblonken heeft — in algemene kennis, leiderschap, maatschappelijke visie, de zwemsport, musiceren, schilder- en levenskunst! Brugada is van zoveel markten thuis en legt zulke originele verbanden, dat je als gesprekspartner alleen maar geïnspireerd kunt raken. In tijden van vakidiotie, hyperspecialisatie, hokjes- en kortetermijndenken is Brugada een verademing.

Ons hart is de vrucht van een reeks grondige gesprekken, waaruit ik lange fragmenten haast letterlijk kon overnemen voor het manuscript. Maar ook wat ik in eigen woorden heb toegevoegd, kon ik integraal tussen de regels van Pedro's inzichten, opvattingen en gedachten lezen. Het is dus helemaal zijn boek. Op het eerste, biografische hoofdstuk na — dat ik per se zelf wilde schrijven omdat Pedro anders veel te bescheiden zou zijn geweest over zijn eigen prestaties — is mijn inbreng hoofdzakelijk stilistisch en educatief. Hijzelf zal dat met zijn charmante Spaanse accentje wellicht tegenspreken, maar dat is dan gelogen. Veel prominente figuren met meer ego dan tijd huren een anonieme ghostwriter in om een boek geschreven en gepubliceerd te krijgen, het liefst met een flatterend portret van zichzelf op de cover. Dat wilde Pedro onder geen beding. Sterker nog, hij vond dat zijn boek niet in de ik-vorm mocht

worden verteld, en dat wij tweeën als evenwaardige auteurs moesten aantreden — een mooi maar ongepast compliment. Immers, hij had dit boek met tientallen andere journalisten kunnen maken, ik kon het alleen met hem doen. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor uitgeverij Lannoo, al heeft die ons voortreffelijk begeleid. Er zijn nog andere gerenommeerde cardiologen in ons land die ik zeer respecteer, maar als je het mij vraagt, heeft geen van hen zoveel nationale en internationale uitstraling, of zo'n gewicht op de publieke opinie als Pedro Brugada.

Straks bereikt hij de pensioengerechtigde leeftijd. Ervaring zat heeft hij dus, maar wat dit beminnelijke heerschap niet heeft, is de cynische *'been there, done that'*-mentaliteit die veel andere doorgewinterde wetenschappers of opiniemakers typeert. Hij holt nog altijd door het leven met een enthousiasme en een onbevangenheid waar veel broekjes in de wetenschap een punt aan kunnen zuigen. Bovenal vind ik Pedro Brugada — nog meer dan een uitmuntend wetenschapper, clinicus of manager — een onbevooroordeelde mensenvriend, die patiënten niet als 'gevallen' of 'wandelende hartproblemen' beschouwt, maar als individuen met een uniek verhaal. Dat verhaal moet artsen altijd interesseren, zegt hij, als ze de pretentie hebben om de gezondheidstoestand van mensen duurzaam te kunnen verbeteren. Nu iedereen de mond vol heeft van therapietrouw, met name als het over hart- en vaatziekten gaat, is dat een levensbelangrijke boodschap.

Marc Geenen

Wetenschapsauteur

1

**PERE BRUGADA,
VAN CATALAANS
POELIERSZON TOT
WERELDAUTORITEIT IN
HARTRITMESTOORNISSEN**

*opgetekend door
coauteur Marc Geenen*

De bakermat van Pedro Brugada is Gerona, een provinciestadje ten noorden van Barcelona. Nogal wat Vlaamse zonnekloppers kennen Gerona als landingsplaats voor een vakantie aan de drukke Costa Brava. Lloret de Mar of Rosas waren echter nog vredige kustdorpjes en Franco regeerde het land nog met ijzeren hand, toen Pedro ter wereld kwam. We schrijven 11 augustus 1952, een geboortedatum in het teken van de Leeuw. Astrologie staat haaks op het wetenschappelijke traject dat de latere arts en researcher zou afleggen, maar in zijn geval passen de karakteristieken van het sterrenbeeld wonderwel: goedlachs, vurig, levenslustig, volhardend en positief, maar ook koppig, eerzuchtig en impulsief... Precies zo heb ik deze nieuwe Belg leren kennen tijdens onze vele, aangename ontmoetingen waarin hij me honderduit vertelde over de mechaniek, elektriciteit en loodgieterij van het hart, over levensstijl, lichaamsbeweging, volksgezondheid en... over zichzelf. Daarom begint dit boek met Pedro's levensverhaal. Dat heeft veel van een elektrocardiogram: voortdurend aan de slag, met pieken en dalen, op het ritme van zijn emoties en dadendrang, en af en toe een tel overslaand.

Kippen en konijnen

Pedro Brugada Y Terradellas groeide op in het eenvoudige, ondernemende milieu van een middenstandsgezin op het Catalaanse platteland in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw. Hij was de oudste van de vier kinderen die Ramón Brugada en Josepha 'Pepita' Terradellas zouden krijgen. Moeder, die enkel de basisschool had gevolgd, was huisvrouw en 'superintelligent', benadrukt Pedro. 'Haar hoofde je niks wijs te maken. Ze had alles meteen door. Heel

jammer dat ze nooit heeft gestudeerd.' Vader Ramón, ook slim maar bescheidener en zachter van aard dan Pepita, kwam aan de kost als zelfstandig poelier. Zijn broer hielp mee in de zaak. Vanuit hun woonplaats Banyoles vertrokken de twee om vijf uur 's ochtends met een bestelwagen naar de markt in Gerona — Girona in het Catalaans. Daar deden ze inkopen bij de boeren en boerinnen die met juten balen vol kippen, eieren en konijnen uit de heuvels kwamen afzakken. De eerste jaren was vader Brugada alleen tussenpersoon; hij zorgde ervoor dat de dieren en producten die hij had gekocht tot in de winkels van Barcelona raakten. Nadat de Catalaanse hoofdstad de invoer van levende dieren verboden had, zocht en vond hij een geschikte plek om zijn koopwaar te slachten. Na verloop van tijd ging hij de dieren ook zelf kweken.

Op vrije dagen sprong de jonge Pedro bij, 's ochtends vroeg op de markt en na de middag in de slachterij. Het kind was vinnig van geest en kreeg snel verantwoordelijkheid van pa. Pedro was amper veertien jaar toen hij al met de truck mocht rijden. Als de politie dat zag, dan zagen ze het door de vingers. Misschien wisten ze hoe hard vader Brugada moest werken. De dagen duurden bijzonder lang. Vanaf vijf uur 's middags hield Ramón een pauze om wat te eten en te slapen — enkele uurtjes maar, want rond drie uur 's nachts was hij alweer op weg naar Barcelona, om winkels te bevoorraden en tegen zes uur weer paraat te zijn op de vroege markt in Girona. Het luchtte op als hij eens moest stoppen voor een verkeerslicht, want dan kon hij tenminste even zijn ogen sluiten. 'Maak me maar wakker als het groen is', zei hij dan tegen Pedro, die vader uit meelij vaak enkele kleurwissels liet doorslapen.

Knokken om rond te komen

Naarmate industriële bedrijven zich met de business gingen bemoeien, raakten de prijzen in een vrije val. Van een zondagse delicatesses werd kip een sociaal basisproduct. De Brugada's, die zich te pletter hadden geïnvesteerd in een slachterij en een kwekerij, beleefden barre tijden. 'Ik heb mijn moeder meermaals zien huilen als ze weer eens niet wist hoe ze het eind van de maand moest halen', weet Pedro nog. Het gebeurde dat de kinderen vroegen of er geen dessert was. 'Toch wel,' grapte Pepita dan, 'als nagerecht mag je een toertje rond de tafel lopen!' Pedro herinnert zich ook hoe de Spaanse radio de officiële prijzen van een kilo suiker, konijn of kip omriep en vader, afgepeigerd thuisgekomen, moest vaststellen dat hij zich die dag voor niets uit de naad had gewerkt. Hij niet alleen trouwens, want tussen het huishouden door werkte Pepita in de slachterij. Zeshonderd konijnen die moesten worden geëlectrocuterd, was geen uitzondering.

Het gezin Brugada, met van links naar rechts Pedro, Maria Dolores, moeder Pepita en Josep, en vader Ramón

Het ging op en af met de financiën van het gezin, maar vaker af dan op, en dus zette Ramón een tandje bij. Voortaan legde hij zich na het slachten niet meer te rusten, maar nam hij een douche, trok

een schoon overhemd aan, deed een das om en vertrok naar Girona. Daar hield hij tot 's avonds laat een kantoor open voor mensen die paspoorten nodig hadden, op reis wilden gaan, hun sociale zekerheid wilden regelen... Dat soort allround administratieve dienstverlening bestaat nu niet meer, maar toentertijd had je wel meer van die kantoren in Spanje. Ook hier sprong Pedro bij. Op die manier leerde hij vlot omgaan met een schrijfmachine.

Water en humor kunnen je redden

Maar het gezin had ook fijne momenten en af en toe zelfs vrije tijd! Zo speelde Ramón het klaar om naast zijn dubbele baan secretaris te zijn van een zwemclub. Banyoles ligt aan een schilderachtig meer van twee kilometer lang, met de pre-Pyreneeën als decor. Ideaal voor watersport. Haast alle dorpingen zwommen of roeiden. Pedro werd een begenadigd competitiezwemmer. Hij trainde twee uur voor de school begon en twee uur erna, nam in de weekends deel aan wedstrijden en schopte het in zijn tienerjaren tot het nationale zwemteam. Verder musiceerde en schilderde de jongen graag, en ook in die laatste discipline wilde hij winnen. Zo nam hij als puber ooit deel aan een wedstrijd snelschilderen. Pedro koos een kerk in Banyoles als onderwerp. Binnen twaalf uur was hij klaar met het doek. Het won en kreeg een plekje in het gemeentehuis. Merkwaardig: Pedro had niet de gevel van de kerk geschilderd maar de achterkant. Kunstzinnig en tegendraads... ook dat zijn trekken die Pedro van in zijn jeugd kenschetsen.

Het meer van Banyoles, het Catalaanse dorp waar Pedro opgroeide en een begenadigd zwemmer werd

Dat hij boven op al zijn activiteiten ook tijd moest vrijmaken om te helpen in het bedrijf van zijn ouders, vond hij niet meer dan normaal. Je deed dat gewoon. Als de bestelwagen in de winter om vier uur 's ochtends dienst weigerde en Pedro, of een van zijn broers later, uit bed werd geroepen, dan kon je wel een Catalaanse vloek afvuren, maar duwen deed je.

Humor. Ook dat hielp. Zo was moeder Pepita een uitermate geestige vrouw, die allerlei uitdrukkingen bedacht waar enkel haar gezinsleden iets van begrepen. Vader, niet alleen introverter maar ook contemplatiever dan zijn echtgenote, vond steun in zijn geloof. Hij raakte op een gegeven moment zelfs in de ban van Opus Dei, wat Pedro maar niks vond, 'maar dat heeft gelukkig niet lang geduurd'.

Studeren, musiceren of slakken soigneren?

Al bij al beleefde Pedro een blije jeugd. Er kwam gezond eten op tafel, met veel olijfolie en tomaten. Hij had de rust en ruimte van het Catalaanse landschap, een Solex waarmee hij door de velden kon snorren en vooral... geen huiswerk na de uren. 'Studeren, een technische tekening maken, taken doen... Dat gebeurde allemaal op school. Als je om vier uur 's middags vertrok, dan was je klaar.' Pedro's schooltje in Banyoles werd gerund door een communist die overleed in het regime van Franco en als statement tegen Madrid onderwijs gaf in het Catalaans. Alleen de schoolboeken en de examens waren in het Spaans. Zo heeft Pedro die taal trouwens geleerd, want er werd alleen Català gesproken thuis. Daar heette hij ook niet Pedro, maar Pere. De jonge Pere bracht de rest van de jaren 50 en het grootste deel van de jaren 60 in eigen streek door, want voor reizen of met vakantie gaan was er geen geld. Nadat vader Ramón twee jobs ging combineren, klaarde de hemel wat op. Pedro's broers hadden het een stuk breder. Hijzelf leerde al jong dat je geen kans mag laten liggen om iets bij te verdienen. Zo kocht

hij zijn eerste platendraaier pas toen hij twintig was en al jaren aan de universiteit studeerde.

Pedro, ongeveer 10 jaar oud, met een reuzenvangst

Dat Pedro, als plattelandszoon van eenvoudige mensen die niet hadden doorgeleerd, hogere studies zou aanvatten, is volledig onder impuls van zijn moeder gebeurd. Het lag niet in de lijn der verwachtingen als je afgaat op zijn resultaten in het laatste jaar van de middelbare school. Daar haalde Pedro 52 procent. 'Vijftig is voldoende,' pretoogt hij. Anderzijds had hij wel twee jaar overgeslagen omdat hij zich verveelde in de klas. Hoe dan ook, naar de universiteit trekken was niet zijn eerste plan. Veel liever wilde hij gaan werken of iets artistieks doen. Vandaag heeft Pedro thuis vier gitaren, een elektrische bas, de akoestische contrabas die hij in zijn jeugd bespeelde, een piano, een drumstel 'en een collectie van een tiental handgemaakte houten muziekinstrumenten uit Turkije, Slovenië en andere landen waar ik ooit ben geweest'. Die laatste beroert hij niet, bang ze te beschadigen. De andere instrumenten speelt hij wel. Muziek is een van zijn passies. Pedro begon pas goed met musiceren nadat hij zijn zwembroek aan de haak hing en er plots veel

tijd beschikbaar kwam voor andere hobby's. Als zestien-, zeventienjarige maakte hij deel uit van een volksmuziekbandje dat protestliederen tegen Franco op zijn repertoire had, maar voor de peseta's ook trouwfeesten opluisterde. Pedro's pad zou echter niet langs het conservatorium lopen en ook van zijn andere voornemen — een vaste baan zoeken — kwam niets terecht. Pedro verdiende 's zomers wat bij in een konijnenfokkerij en bij een slakkenkweker. Dat boeide hem wel als beroep voor later, maar daar heeft moeder een stokje voor gestoken. 'Zij wilde een beter leven voor ons, ook al was er eigenlijk geen geld om een universitaire opleiding te bekostigen. Ik besepte maar al te goed dat ik in mijn eerste jaar uitstekende cijfers zou moeten halen om aanspraak te kunnen maken op een ere-inschrijving en zo het jaar erna gratis te kunnen studeren. "Maar laat me dan toch naar het conservatorium gaan?" vroeg ik. Moeder gaf niet toe. "Naar de kunstacademie dan?" Ook een 'no'! Moeders wil was wet; het moest en zou de universiteit van Barcelona worden voor haar zestienjarige zoon. Maar welke studierichting dan? Pedro had geen flauw idee. Dokter worden kwam eerst niet in hem op, laat staan cardioloog. Er waren geen artsen in de familie, zijn ouders drongen niet aan op een medicijnenstudie en ook zijn humaniorajaren hadden geen enkele voorkeur in die zin aan het licht gebracht. 'In die tijd had je twee grote richtingen in de middelbare school: talen en wiskunde-wetenschappen. Ik had wetenschappen gedaan, maar ik wist in de verste verte niet wat ik wilde worden, als ik geen muzikant of arbeider mocht zijn. Een carrière als architect of ingenieur... het zei me niets. Uiteindelijk heb ik me aan twee faculteiten ingeschreven, wijsbegeerte én geneeskunde, gewoon omdat dat twee totaal uiteenlopende richtingen waren en ik mijn toekomst op die manier nog minstens een jaar open kon houden.' Pedro nam dus de vlucht vooruit, maar tien maanden later haalde hij tot zijn eigen verbazing het maximum van de punten voor alle vakken van geneeskunde. In de filosofie had hij wel colleges gevolgd, met volle overtuiging zelfs, maar het examenschema van de faculteit wijsbegeerte viel niet te combineren met dat van

het eerste jaar geneeskunde. Zijn plan was om de examens filosofie tijdens de tweede zittijd af te leggen, maar doordat geneeskunde zo'n succes bleek, is dat er niet meer van gekomen.

Tienerdokter, vertaler, biologieleraar en officier

Op de laatste dag van zijn eerste jaar aan de universiteit van Barcelona liep de zeventienjarige Pedro Brugada het faculteitsgebouw uit en botste daar op professor Valdecasas, hoogleraar farmacologie. 'Señor Brugada,' zei die, 'wilt u even meekomen naar mijn kantoor?' Pedro dacht van 'Merda! Ik heb iets mispeuterd...' Hij was een van de 2500 studenten die dat eerste jaar geneeskunde hadden aangevat. Een goeie 500 van hen waren geslaagd en uit die groep had Valdecasas de beste 25 studenten geselecteerd om, als ze dat wilden, bij de *Consejo Major de Investigaciones Cientificas* — de Spaanse nationale raad voor research — te komen werken. 'Ik heb dat aanbod meteen aanvaard en ben daarna nooit meer naar de les gegaan. Na een jaar bij de nationale raad, waar ik veel geleerd heb over wetenschappelijk onderzoek, kon ik in het ziekenhuis beginnen, als een soort assistent, onder meer op de afdelingen Reumatologie en Spoedeisende hulp, en later ook op Hematologie. Toen ik in het ziekenhuis begon, was ik 19 jaar en mocht ik patiënten opvangen, hun klinisch verhaal noteren, voorbereidende onderzoeken doen... Met tientallen, soms enkele honderden patiënten per dag op de spoed leer je in een paar maanden meer over acute ziekten en verwondingen dan in een heel jaar op de collegebanken of met je neus in de boeken.' Voor de examens schafte Pedro zich de gestencilde collegenotities aan die braveren studenten hadden gemaakt. Die stencils pompte hij in zijn hoofd en gesterkt door al zijn praktijkkennis wroette hij zich door elke examenperiode. Het zesde en laatste jaar combineerde hij met zijn legerdienst. 'Je kunt Franco alles verwijten, maar niet dat het een dommerik was. Om het intellectuele niveau van zijn troepen op te tillen, had hij een systeem

ingevoerd waarbij je als dienstplichtig universiteitsstudent faciliteiten kreeg. Zo kon je zelf bepalen wanneer en hoe je je militaire dienst zou vervullen: in één periode van negen maanden, in drie keer drie maanden, in drie en daarna zes maanden... kortom, wat de student het beste uitkwam. Ik koos drie keer drie maanden: als milicien, in de militaire school en drie maanden officiersopleiding. Zo ben ik tweede luitenant geworden in het Spaanse leger. Ik heb als officier een kamp gedaan op Mallorca. Omdat eilanden de eerste gebieden zijn die in het vizier van de vijand komen als er oorlog uitbreekt, golden de Balearen als gevarezone. Ter compensatie streek ik voor dat kamp het equivalent van 150 euro op. Dat was heel veel geld toen, en ik kon het goed gebruiken, want bij Valdecasas of in het ziekenhuis had ik niets verdiend; dat was enkel voor de ervaring. Gelukkig hoefde ik dankzij mijn goede resultaten het eerste jaar en ook de jaren erna, haast geen studiegeld te betalen. Bovendien kwam ik in aanmerking voor de grootste studiebeurs die Spaanse studenten toen konden krijgen, omgerekend zo'n 450 euro per jaar.'

Pedro kluste zijn hele studententijd bij dat het een lieve lust was. 'Ik heb muziekles gegeven en ben straatmuzikant geweest. Later, als derdejaarsstudent, mocht ik biologie onderwijzen in de middelbare school. Verder heb ik boeken vertaald uit het Frans, al kende ik die taal niet goed en moest ik in het begin alles woord per woord opzoeken. Dankzij al die baantjes en mijn beurs kon ik mij een Vespa veroorloven, studieboeken betalen, eten kopen. Dat kostte me hooguit vijftien euro per maand, dus ik hield nog over.' Toch was de combinatie van studeren met een job of legerdienst niet simpel. 'Nu nog heb ik een nachtmerrie die terugkomt, en die voor een deel op waarheid berust. Ik krijg al koude rillingen, nu ik erover ga vertellen... In mijn droom zit ik in mijn laatste jaar, heeft mijn vriendin het net uitgemaakt en heb ik van haar geen collegenotities meer gekregen. Normaal stuurde zij namelijk stencils op tijdens mijn militaire dienst. Ik ben in mijn droom op de faculteit geneeskunde, waar ik een studiegenoot tegenkom, een goeie vriend

en dorpsgenoot. Hij vertelt me dat ik de volgende dag examen heb van het vak keel-, neus- en oorziekten. De volgende dag?! Paniek natuurlijk. Ik loop de trap af naar het stencilhok in de kelder, om alsnog aan notities te raken, maar daar krijg ik te horen dat het vak kno uitverkocht is. Einde verhaal. Einde droom ook. Ik word wakker zonder diploma. Ik ben geen dokter geworden... Na die droom duurt het soms minutenlang voor het tot me doordringt dat het om een nachtmerrie gaat. Het begin van het verhaal klopt helemaal, maar in werkelijkheid had ik nog een week tijd voor dat vak en kon ik een Engels studieboek over keel-, neus- en oorziekten op de kop tikken. Dat heb ik in één week, op karakter en de laatste vijf nachten zonder te slapen uit het hoofd geleerd, met een potje amfetamines binnen handbereik. Toen kon je dat spul heel makkelijk krijgen. Na het bewuste examen ben ik als een blok in slaap gevallen en pas drie dagen later wakker geworden. Ik heb 14 op 20 gehaald, maar vraag me niets over kno-ziekten want dat is een gat in mijn geheugen. Ik weet amper waar mijn oren staan.'

Van huisarts tot cardioloog

In juli 1974 had Pedro een luitenantenster op zijn schouders, een artsdiploma op zak, aandelen van telecomgigant Telefónica in portefeuille, een nieuwe vrouw aan zijn hand en moest hij nog 23 jaar worden. Nog voor zijn verjaardag, een maand later, reed hij op zijn brommer van patiënt naar patiënt in Ripoll, een schilderachtig dorp aan de voet van de Pyreneeën waar toevallig twee plaatsen voor huisartsen waren vrijgekomen. Hij verbleef daar samen met Mercedes, eveneens pas afgestudeerd als huisarts en Pedro's eerste vrouw. De twee waren kort voor hun vertrek nog gauw voor de wet getrouwd, niet voor de kerk, tot consternatie van de familie. De periode in Ripoll bracht Pedro veel respect bij voor het vak huisartsengeneeskunde, maar lang heeft ze niet geduurd. Na zes maanden kreeg hij telefoon van de universiteit in Barcelona: of hij

geïnteresseerd was om assistent-specialist interne geneeskunde te worden in een klein ziekenhuis in Tarragona, dat afhing van de universiteit? ‘Nu plannen artsen hun loopbaan in detail en denken ze in hun vijfde jaar al aan specialiseren, maar dat waren andere tijden. Zeker ik was absoluut niet bezig met carrièreplanning. Het aanbod kruiste gewoon mijn pad, en ik was er supergelukkig mee. Ik vroeg of er ook plaats was voor Mercedes. Dat kon geregeld worden en dus zijn we opnieuw vertrokken.’

De job in Tarragona was boeiend en leerrijk. ‘We waren maar met drie assistenten. Biopsies, bloedanalyses, leukemiebehandelingen, pacemakers plaatsen... in de hoogtechnologische geneeskunde van vandaag zou dat niet meer mogelijk zijn, maar toen deden we echt alles. Er was uiteraard ook veel minder te kennen dan nu.’ Na acht maanden kreeg Pedro heibel met de directie. Die wou de assistenten verplichten om voortaan niet alleen hun eigen spoedeisende hulp te verzekeren, maar ook die van een ander ziekenhuis. Pedro, die zo al één op de drie nachten wachtdienst had, zag dat niet zitten, temeer omdat Mercedes intussen zwanger was. Hij vroeg de directie beter betaald te krijgen voor het extra werk, maar hij ving bot. “Oké, dan zijn we weg”, zei ik. September 1975 was dat. Er is toen een moeilijke fase aangebroken in mijn loopbaan, maar die periode is wel bepalend geweest voor de rest van mijn leven. We zijn naar Barcelona gegaan met — ik weet het nog goed — 25.000 peseta’s op mijn rekening, zo’n 150 euro. Een deel daarvan heb ik uitgegeven om een appartement te kunnen huren. Daar zat ik dan, met een vrouw die in februari zou bevallen, zonder vaste baan en zonder verzekering. Om toch maar wat te verdienen, ben ik vervangingen gaan doen, als specialist! Ik had door de praktijkervaring van mijn studietijd en mijn werk in Tarragona wel wat bagage om gespecialiseerde geneeskunde te doen, maar wettelijk was dat natuurlijk niet in orde. Toch heb ik een hartspecialist vervangen, een longspecialist... Na een poosje heb ik me aangeboden in het ziekenhuis waar ik als student had gewerkt, en heb ik de medisch directeur daar, professor Rozman, gevraagd of ik in de hematologie

(bloedziekten) aan de slag mocht gaan, een van de afdelingen die ik ook in mijn studentenjaren had gedaan. Ik wilde dat combineren met enkele nachten per week op de Spoedeisende hulp. Rozman vroeg me een jaartje te wachten, omdat ik met mijn 24 jaar wel erg jong was. Dat kon ik natuurlijk niet, met een kind op komst. En heel toevallig — alweer — had de dienst Cardiologie op dat moment pas een nieuw diensthoofd gekregen en was er een specialisatieplaats vrij waarvoor ik blijkbaar wél oud genoeg was. Vandaar? Hartspecialist worden kon toen nog in twee jaar tijd, maar op vraag van diensthoofd Navarro-Lopez — Paco voor de vrienden — deed Pedro er nog een jaartje bij als senior-assistant, om jonge kandidaat-specialisten mee op te leiden. Mercedes specialiseerde zich intussen elders, in de reumatologie. Nadat hun dochtertje Isabel ter wereld gekomen was, was de situatie van het jonge koppel soms penibel. Paco Navarro-Lopez wist dat en had een spelletje bedacht. Als Pedro op basis van iemands klinisch verhaal, lichamelijk onderzoek, hartfilmpje en röntgenopname van de borstkas de juiste diagnose kon stellen, betaalde Paco zijn lunch.

In 1978, op de leeftijd van 26 jaar, was Pedro Brugada afgestudeerd cardioloog en stond hij opnieuw voor een keuze: in Spanje blijven of de wereld in trekken. Deze keer had hij de situatie zien aankomen. Aangezien Spaanse ziekenhuizen toen amper geld hadden om nieuwe hartspecialisten in dienst te nemen, was Pedro een jaar eerder al begonnen met brieven te schrijven naar allerlei universitaire instellingen om een beurs te vinden voor een doctoraat in het buitenland. Dat bleek lastig. Hij vroeg ook de sponsor van de roeiclub in zijn geboortedorp om steun, en zelfs FC Barcelona, maar kreeg telkens nul op het rekest. Het enige wat hij wist binnen te rijven was een sommetje ter waarde van 250 euro dat het Spaanse Genootschap voor Hart-ritmestoornissen ter beschikking wilde stellen, net genoeg om tickets te betalen naar een niet al te verre bestemming.

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Tekst: Marc Geenen

Omslagontwerp: Studio Lannoo

Vormgeving: Studio Lannoo in samenwerking met Karakters

Omslagillustratie: Shutterstock

Illustraties: Alexander Kerkhof

Foto's: familiearchief Pedro Brugada, behalve p. 14, (CC) Josep Renailles

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt en Pedro Brugada, 2017

D/2017/45/551– ISBN 978 94 014 4209 1 – NUR 860

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.